

Marek Oramus

NEOWEBEROWSKIE PAŃSTWO W KONTEKŚCIE GLOBALNEGO KRYZYSU EKONOMICZNEGO

WPROWADZENIE

Pod koniec pierwszej dekady XXI wieku w wyniku zawirowań na światowych rynkach stanęliśmy przed widmem największego kryzysu ekonomicznego od czasu wielkiej recesji z lat 1929–1933. Zapoczątkowany załamaniem na rynku kredytów hipotecznych w Stanach Zjednoczonych, szybko rozprzestrzenił się na kolejne państwa, powodując znaczące perturbacje na skalę globalną. Wydarzenia te pokazały, jak ogromne znaczenie mają silne powiązania między poszczególnymi rynkami i gospodarkami. Z powodu postępującego procesu globalizacji znaleźliśmy się w sytuacji, w której wszystkie systemy finansowe stanowią naczynia połączone i po upadku jednego z nich, kolejne przewracają się niczym kostki domina.

W efekcie tego kryzysu ekonomicznego i rozważań nad jego przyczynami wśród wielu ekspertów i polityków rozgorzała dyskusja na temat konieczności zredefiniowania roli, jaką powinno odgrywać państwo we współczesnej gospodarce. Zepchnięte do funkcji obserwatora, dbającego o zapewnienie jak najkorzystniejszych warunków dla „niewidzialnej ręki rynku” nie miało wystarczających możliwości zapobieżenia narastającej bańce spekulacyjnej w obawie przed zarzutami zwolenników teorii wolnorynkowych o nieuzasadniony interwencjonizm. Po załamaniu gospodarczym upadające instytucje finansowe zaczęły spoglądać w kierunku wsparcia ze środków publicznych, a państwa stanęły przed trudnym dylematem, czy powinny go udzielić¹.

---

¹ N. Barofsky, *Bailout: How Washington Abandoned Main Street While Rescuing Wall Street*, Nowy Jork: Free Press, 2012.

Oburzenie ze strony społeczeństwa oraz części ekspertów związane z koniecznością ratowania banków z kieszeni podatników przyczyniło się do nasilenia się głosów o rozszerzeniu regulacyjnej roli państwa, a także zmianie sposobu jego funkcjonowania. Na gruncie teorii funkcjonowania administracji publicznej przełożyło się to na krytyczną ocenę dominującego obecnie modelu nowego zarządzania publicznego, jako w zbyt dużym stopniu odbiegającego od pierwotnej wizji administracji w ujęciu Maksa Webera. Próbę pożenienia tych dwóch podejść i wyciągnięcia z nich najskuteczniejszych rozwiązań podjęli Christopher Pollitt oraz Geert Bouckaert, którzy zaproponowali koncepcję neoweberowskiego państwa (*the Neo-Weberian State*)².

W pierwszej części artykułu zostanie pokrótce przedstawiona geneza i skutki globalnego kryzysu ekonomicznego zapoczątkowanego pod koniec pierwszej dekady XXI wieku, które przyczyniły się do konieczności zrewidowania obowiązujących modeli funkcjonowania gospodarki i państwa, ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji zwierzęcych instynktów.

Następnie zostaną opisane założenia koncepcji neoweberowskiego państwa przedstawionej przez C. Pollitta i G. Bouckaerta w książce *Public Management Reform. A comparative analysis New Public Management, governance, and the Neo-Weberian State*. Główny nacisk jest położony na porównaniu tego modelu z nowym zarządzaniem publicznym oraz współzarządzaniem, a także przedstawieniem krytyki kierowanej pod jego adresem.

W ostatniej części artykułu będą pokrótce omówione planowane lub przeprowadzone w ostatnich latach reformy, które wpisują się w założenia modelu neoweberowskiego państwa. Zmiany te zostaną zaprezentowane na przykładzie Stanów Zjednoczonych oraz Unii Europejskiej. Przegląd ten pozwoli na wstępną ocenę, czy propozycja przedstawiona przez Pollitta i Bouckaerta znajduje odzwierciedlenie w działaniach podejmowanych przez decydentów i może świadczyć o pewnej tendencji w pokryzysowej reformie państwa.

Niniejszy artykuł powstał w ramach realizowanego przez Katedrę Gospodarki i Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie projektu „Podejście neoweberowskie w zarządzaniu publicznym – w kierunku budowy paradygmatu” finansowanego z grantu polskiego Narodowego Centrum Nauki.

---

² Ch. Pollitt, G. Bouckaert, *Public Management Reform. A Comparative Analysis – New Public Management, Governance, and the Neo-Weberian State*. 3 ed., Oksford: Oxford University Press, 2011.

1. GENEZA GLOBALNEGO KRYZYSU EKONOMICZNEGO

Pod względem geograficznym genezy globalnego kryzysu ekonomicznego należy dopatrywać się w Stanach Zjednoczonych, gdzie w latach 80. XX wieku rozpoczął się proces stopniowej deregulacji sektora finansowo-bankowego. Za punkt kulminacyjny tych zmian można uznać przyjęcie w 1999 r. ustawy o modernizacji usług finansowych (Gramm-Leach-Bliley Act), która pozwalała na fuzję instytucji finansowych, co z czasem okazało się brzemiennie w skutkach. Jednocześnie państwo amerykańskie w dużym stopniu nakręcało rynek kredytów hipotecznych, motywując instytucje finansowe do udzielania ich również niezamożnym obywatelom, m.in. za sprawą instytucji Fannie Mae oraz Freddie Mac. W efekcie na początku XXI wieku w niepokojącym tempie zaczęła rosnąć bańka spekulacyjna na rynku nieruchomości. W świadomości społeczeństwa nieruchomości stały się jednym z najbezpieczniejszych i najbardziej dochodowych sposobów inwestycji na przyszłość. Osobom, które do tej pory unikały ryzyka i lokowały pieniądze na lokatach czy w innych stosunkowo bezpiecznych instrumentach zaczęła udzielać się panująca na rynku euforia. Zaślepieni wizją łatwego, pewnego zysku udawali się do banków po kredyty hipoteczne. Sektor finansowy, kierujący się dążeniem do maksymalizacji zysków, szybko dostrzegł szansę na osiągnięcie pokaźnych korzyści z tytułu dużego popytu na nieruchomości. Z tego względu banki i powstające z dnia na dzień instytucje finansowe poluzowały jeszcze bardziej wymagania w stosunku do kredytobiorców nieposiadających wystarczającej zdolności do wzięcia na siebie tak dużego zobowiązania. W efekcie uzyskanie kredytu hipotecznego stało się wyjątkowo łatwe³.

Instytucje finansowe zaczęły dostrzegać problem posiadania w swoim portfelu coraz większego udziału kredytów, które nie rokowały na przyszłość. Zarządzający tym ryzykiem pracownicy banków wpadli na pomysł przekucia tego niebezpieczeństwa utraty wypłacalności przez ich klientów na dodatkowy, czysty zysk. Należności z tytułu niespłaconych kredytów hipotecznych zaczęto łączyć w pakiety i sprzedawać zainteresowanym podmiotom. Niebagatelną rolę w pogłębieniu efektów pęknięcia bańki spekulacyjnej miały tzw. Credit Default Swaps (CDS), w ramach których firmy udzielały zabezpieczenia w postaci wypłaty całej kwoty zobowiązania w przypadku upadku dłużnika⁴. Dla podniesienia wiarygodności tych produktów firmy audytowe

³ K. Beck, M. Możdżeń, *Instytucjonalne przyczyny kryzysu*, [w:] A. Prusek (red.), *Wyzwania polityki ekonomicznej w warunkach światowego kryzysu finansowego i gospodarczego*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, 2011, s. 252–254.

⁴ *Ibidem*, s. 255–257.

wystawiały im certyfikaty z pozytywnym ratingiem. Z czasem te derywaty uległy takiej komplikacji, że niewiele osób było w stanie zrozumieć, co tak naprawdę kupuje i – co jeszcze istotniejsze – z jakim ryzykiem się to wiąże.

Pomimo zaczynających się pojawiać sygnałów ostrzegawczych o rosnących w niepokojącym tempie cenach na rynku nieruchomości, zostały one w znacznej mierze zbagatelizowane. W efekcie w 2007 r. doszło ostatecznie do załamania rynku finansowego kredytów hipotecznych w Stanach Zjednoczonych. Bankructwo rok później banku Lehman Brothers oraz sprzedaż po zaskakująco niskich cenach akcji banków Bear Stearns oraz Merrill Lynch wywołała panikę i kryzys finansowy, który błyskawicznie przeniósł się ze Stanów Zjednoczonych, powodując ogromne zawirowania na arenie międzynarodowej⁵. W erze globalizacji i rozprzestrzeniającego się McŚwiata, o którym pisze B. Barber, wszystkie rynki finansowe stanowią system naczyń połączonych – jeśli załame się jeden z nich, kryzys w błyskawicznym tempie rozprzestrzenia się na kolejne powodując w krótkim czasie chorobę całego organizmu⁶.

Na kontynencie europejskim również nie udało się uniknąć upadku części banków, a giełdy papierów wartościowych odnotowały bardzo duże spadki. Pogorszenie się sytuacji miało szczególnie niekorzystny wpływ na gospodarki, które już wcześniej borykały się ze stosunkowo dużym zadłużeniem. Wyjątkowo boleśnie przekonali się o tym Grecy. Ryzyko ogłoszenia upadłości z powodu niewypłacalności państwa rodziło ogromne negatywne konsekwencje dla strefy euro. Obawiając się precedensu w postaci konieczności porzucenia przez Grecję wspólnej waluty, Unia Europejska zdecydowała się na udzielenie jej pokaźnego wsparcia finansowego, co z jednej strony pozwoliło na utrzymanie *status quo*, ale nie pozostało bez znaczenia dla kondycji finansowej wspólnoty.

2. ZWIERZĘCE INSTYNKTY JAKO JEDNA Z PRZYCZYŃ KRYZYSU

Analizując przebieg zdarzeń, można dojść do wniosku, że jedną z głównych przyczyn globalnego kryzysu ekonomicznego były zwierzęce instynkty, na których istnienie w gospodarce wskazywał J.M. Keynes⁷, a w odniesieniu do

⁵ G. Akerlof, R. Shiller, *Zwierzęce instynkty: Czy ludzka psychika napędza globalną gospodarkę i jaki to ma wpływ na przemiany światowego kapitalizmu?*, Warszawa: Wydawnictwo Studio Emka, 2010, s. 115.

⁶ B. Barber, *Dżihad kontra McŚwiat*, Warszawa: Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA SA, 2013.

⁷ J.M. Keynes, *The General Theory of Employment, Interest and Money*, Nowy Jork: McMillan, 1973.

kryzysów ostatnich dziesięcioleci przypomnieli o nich G. Akerlof i R. Schiller⁸. Ich zdaniem można wyróżnić pięć aspektów zwierzęcych instynktów, które przyczyniły się do załamania systemu finansowego. Są to:

1. Zaufanie i nastroje. Jednym z powodów, dla których pojawiają się bańki spekulacyjne, jest nadmierne zaufanie aktorów rynkowych. Z jednej strony mamy do czynienia z instytucjami finansowymi, które zapewniają o bezpieczeństwie i braku ryzyka związanego z oferowanymi przez nie usługami, a z drugiej strony potencjalnych klientów, którzy wierzą w kompetencje doradców i analityków branżowych. Podtrzymywana na chwiejnych filarach wiara łatwo może jednak przerodzić się w panikę, gdy na rynku wystąpi silne tąpnięcie, w wyniku którego zostanie podważone zaufanie i diametralnie odmienią się społeczne nastroje.
2. Poczucie sprawiedliwości i uczciwość. Czynniki te wiążą się bezpośrednio z poprzednim. Osoby kupujące toksyczne papiery dłużne były przekonane o uczciwości przedstawicieli instytucji finansowych. Dodatkową przesłanką przemawiającą za tymi instrumentami były ratingi wystawiane przez niezależne (przynajmniej w teorii) firmy audytorskie. Dążenie do uzyskania poczucia sprawiedliwości dało o sobie znać również po wybuchu kryzysu, kiedy to społeczeństwo negatywnie zapatrywało się na dofinansowywanie upadających banków ze środków publicznych.
3. Korupcja i zachowania antyspołeczne. Kreatywna księgowość, korupcja i inne zachowania w złej wierze to kolejne elementy życia codziennego niektórych potentatów branży finansowej, które wyszły na jaw w trakcie załamania gospodarczego i przyczyniły się do ich upadku. Choć wydawało się, że stosunkowo niedawna afera Enronu stanie się przestrożą dla potencjalnych naśladowców, to w rzeczywistości pokusa szybkiego wzbogacenia stała się zbyt silna.
4. Złudzenie co do wartości pieniądza. G. Akerlof i R. Schiller wskazują, że wbrew teoriom klasycznym ludzie z reguły posługują się nominalną a nie realną wartością pieniędzy. Mamy do czynienia z takim podejściem między innymi przy okazji zawierania umów o pracę, kredytowych, kupowania obligacji czy w rachunkowości.
5. Opowieści. Niebagatelny wpływ na podejmowane przez ludzi decyzje mają zasłyszane przez nich opowieści. Każdego dnia poznajemy nowe historie i anegdoty, którymi chętnie dzielimy się z innymi. Przekazywane z ust do ust z czasem stają się coraz bardziej oderwane od rzeczywistości. Mogą przyczyniać się zarówno do szerzenia euforii, jak i pesymizmu, zwiększa-

⁸ G. Akerlof, R. Shiller, *Zwierzęce instynkty...*, *op. cit.*

jąc tym samym amplitudę wahań nastrojów powodujących odpowiednio narastanie bańki spekulacyjnej lub paniki⁹.

Za jedną z głównych przyczyn uwydatnienia się tych aspektów zwierzęcych instynktów, które idealnie wpisują się w zaistniałą sytuację, należy uznać osłabienie roli państwa jako regulatora rynku. Zarówno w przypadku Stanów Zjednoczonych, jak i w Europie nie obeszło się bez interwencji instytucji publicznych. Z jednej strony banki prywatne oczekiwały wsparcia finansowego od państwa, a z drugiej społeczeństwo sprzeciwiało się finansowaniu z podatków upadających podmiotów utożsamianych z niepokohamowaną chciwością i troszczeniem się jedynie o własne interesy. W związku z tym dla pogodzenia interesu obu stron konieczne było wprowadzenie zmian w sposobie myślenia o rynku finansowym, które zapobiegłyby podobnym przypadkom wzięcia góry zwierzęcych instynktów nad zdrowym rozsądkiem.

3. KONCEPCJA NEOWEBEROWSKIEGO PAŃSTWA

Koncept neoweberowskiego państwa jest stosunkowo nowy i jego definicja nie ugruntowała się jeszcze w literaturze. Pojęcie to pojawiło się pierwotnie na gruncie nauk społecznych, gdzie postrzegano państwo jako proces, którego kształt jest determinowany przez czynniki zewnętrzne. Kluczową publikacją z punktu widzenia popularyzacji tego nurtu w kontekście zarządzania publicznego jest praca C. Pollitta i G. Bouckaerta pt. *Public Management Reform A Comparative Analysis – New Public Management, Governance, and the Neo-Weberian State*. Autorzy ci przedstawiają koncepcję neoweberowskiego państwa przez pryzmat wizji funkcjonowania państwa, a także procesów modernizacyjnych administracji publicznej. Publikacja ta stanowi fundament dla dalszego opisu tego paradygmatu i to właśnie do niej odnosi się większość z przytaczanych autorów.

Neoweberowskie państwo można definiować jako państwo, którego podstawą funkcjonowania jest weberowski model administracji publicznej, zaktualizowany o elementy Nowego Zarządzania Publicznego i *governance*. Funkcjonowanie takiego państwa opiera się na 8 zasadach – pierwsze cztery wywodzą się z tradycji biurokratycznej Maksa Webera, a pozostałe zapożyczono z koncepcji nowego zarządzania publicznego (New Public Management) oraz współzarządzania (New Public Governance):

⁹ *Ibidem*, s. 29–77.

1. Centralność państwa – rola głównego koordynatora działań mających na celu rozwiązanie problemów o charakterze globalnym (np. zagrożenie środowiska, starzejące się społeczeństwo itp.).
2. Reforma i egzekwowanie prawa administracyjnego – powinno ono odgrywać kluczową rolę w procesie modernizacji podstawowych zasad odnoszących się do relacji obywatel – państwo.
3. Zachowanie idei służby publicznej – utrzymanie charakterystycznych dla niej elementów, statusu, kultury oraz zasad organizacyjnych.
4. Demokracja reprezentatywna – podstawa legitymizacji władzy na wszystkich szczeblach administracji.
5. Zewnętrzna orientacja na obywateli – porzucenie charakterystycznej dla podejścia weberowskiego orientacji na wewnętrzne przepisy i procedury na rzecz realizacji potrzeb i oczekiwań zewnętrznych aktorów.
6. Uzupełniające konsultacje publiczne i bezpośrednie zaangażowanie obywateli – uzupełnienie demokracji przedstawicielskiej o instrumenty pozwalające na aktywny udział społeczeństwa w działaniach podejmowanych przez państwo.
7. Orientacja na efekty – konieczność zmiany sposobu zarządzania zasobami w administracji tak, aby rozliczano urzędników przede wszystkim na podstawie osiągniętych rezultatów, zamiast ograniczać się do oceny pod kątem zgodności z obowiązującą procedurą.
8. Profesjonalne zarządzanie – kształcenie urzędników na profesjonalnych menedżerów, potrafiących w efektywny sposób zaspokajać potrzeby obywateli¹⁰.

Zdaniem C. Pollitta i G. Bouckaerta połączenie tych najlepszych elementów weberyzmu oraz nowego zarządzania publicznego i współzarządzania powinno przyczynić się do powstania sprawnie funkcjonującego, nowoczesnego państwa, które będzie w stanie skutecznie realizować potrzeby obywateli. Choć na pierwszy rzut oka przedstawione przez nich założenia wydają się być jak najbardziej słuszne, to pojawiły się również głosy polemizujące z przyjętą przez nich wizją reform. Takie podejście przedstawili m.in. W. Dunn i D. Miller twierdząc, że koncept neoweberowskiego państwa (tak jak i nowego zarządzania publicznego) jest rozległy i często dwuznaczny, pozostawiający wiele wyobraźni. Ma tendencję do ignorowania mieszanych lub wyraźnie nieefektywnych rezultatów organizacji, które były zarządzane z wykorzystaniem jego zasad. Ucieleśnia perspektywę techniczno-uitylitarną przypominającą w większości aspektów rodzaj instrumentalnej racjonalności Maksa Webera,

¹⁰ Ch. Pollitt, G. Bouckaert, *Public Management...*, *op. cit.*, s. 118–119.

którą unaoczniał, krytykował i obawiał się jej, ponieważ mogło to sprzyjać ograniczeniu demokracji i indywidualnej wolności. Zarówno nowe zarządzanie publiczne, jak i neoweberowskie państwo ignorują inne formy i konteksty racjonalności, które są istotne dla reformy administracyjnej w demokracjach¹¹.

Słabości modelu neoweberowskiego dostrzega również L. Lynn. Jego krytyka wynika przede wszystkim z negatywnego nastawienia do modeli generalizujących ewolucję administracji. W efekcie zakłamuje one rzeczywisty obraz procesu reformowania systemu administracji publicznej. Uzasadnia to podkreślając znaczenie lokalnych czynników kulturowych, które trudno jest uwzględnić w takim ujęciu modelowym. Różnice między poszczególnymi kulturami administracyjnymi modyfikują zarówno proces, jak i otrzymane w jego wyniku rezultaty. Dlatego tworzenie ogólnych modeli w myśl zasady *one size fits all* jest niebezpieczne i stanowi zagrożenie dla liberalnej demokracji. Ryzyko to wpisane jest w proces modyfikacji klasycznego modelu organizacji biurokratycznej¹². Te zarzuty są nie do końca uzasadnione, gdyż C. Pollitt i G. Bouckaert zwracają uwagę, że w praktyce nie ma czegoś takiego jak kompleksowa reforma państwa lub sposobu jego funkcjonowania. Zawsze mamy do czynienia z pewnym ciągiem rozproszonych działań, realizowanych przez wielu aktorów. Nie ma jednego lidera i jednej wizji. W ten sposób dają do zrozumienia, że modele neoweberowskiego państwa, nowego zarządzania publicznego czy współzarządzania nie mogą być traktowane jako sztywne, gotowe rozwiązania¹³.

Pomimo krytyki, L. Lynn dostrzega jednak powody, dla których konieczna jest reforma dominującego modelu nowego zarządzania publicznego i zyskują na popularności rozwiązania zwiększające rolę państwa. NPM promowany przez globalny kapitalizm może być wrażliwy na siły demokratyczne, ponieważ brakuje mu społecznej legitymizacji – koncepcja obywateli, ich praw oraz partycypacji prawie nie istnieje w dyskusjach o nim. Pod wpływem coraz częstszych głosów niezadowolenia elektoratu w niektórych krajach w ostatnim czasie uwagę zwrócono w kierunku reform rozszerzających możliwości partycypacji obywateli. Dyskusje na temat tych zmian stopniowo rozszerzyły się z Europy na Stany Zjednoczone, gdzie koncepcje stawiające w centrum

¹¹ W. Dunn, D. Miller, *A Critique of the New Public Management and the Neo-Weberian State: Advancing a Critical Theory of Administrative Reform*, „Public Organization Review”, 2007, nr 7, s. 352–353.

¹² L. Lynn, *What is a Neo-Weberian State? Reflections on a Concept and its Implications*, „NISPAcee Journal of Public Administration and Policy”, Nr specjalny: A Distinctive European Model? The Neo-Weberian State, 2008.

¹³ Ch. Pollitt, G. Bouckaert, *Public Management...*, *op. cit.*, s. 119.

państwo są mniej popularne, gdyż wątpi się tam, że państwowi aktorzy są w stanie w sposób zgodny i zrównoważony realizować cele publiczne. L. Lynn konkluduje, że model neoweberowskiego państwa daje ciekawe możliwości zarówno jeśli chodzi o teoretyczne rozważania, jak i realizację polityk publicznych. Jego zdaniem reformy zarządzania publicznego są przede wszystkim narodową sprawą. W świecie globalizacji odpowiedź władzy na zmiany społeczne będzie przebiegać w podobny sposób, aż społeczeństwo zdecyduje, że nadszedł czas na fundamentalne zmiany. W tym momencie ewaluacji zostaną poddane nie tylko narzędzia państwa, ale również jego funkcje¹⁴.

W literaturze pojawiają się również analizy skupiające się na gruncie europejskim. M. Potůček uważa, że współczesne europejskie państwa są neoweberowskie, ponieważ łączą klasyczny model weberowski z nowymi rozwiązaniami z zakresu zarządzania. Uważa on więc koncept neoweberowskiego państwa za funkcjonujący obecnie system, nie zaś paradygmat rządzenia czy też model zarządzania¹⁵. Z kolei W. Drechsler postrzega neoweberyzm jako nadzieję dla Starego Kontynentu. Elementy tego podejścia dostrzega w działaniach administracji Unii Europejskiej. Jego zdaniem na szczeblu Unii Europejskiej mamy do czynienia z procesem odchodzenia od nowego zarządzania publicznego i powrotem do wartości oraz wzorców prezentowanych przez klasyczną biurokrację Maksa Webera¹⁶. T. Randma-Liiv uważa, że paradygmat ten może być właściwym rozwiązaniem dla państw Europy Środkowej i Wschodniej, pozwalającym na uzyskanie kompromisu w sferze kluczowych dla nowoczesnej i sprawnej administracji wartości, tj. elastyczności i stabilności¹⁷. W podobnym tonie piszą L. Matei i S. Flogaitis, którzy uznają model neoweberowski za jedyne rozwiązanie w epoce post-NPM stanowiące syntezę między legalizmem a menedżeryzmem¹⁸.

Z analizy literatury wyłania się obraz koncepcji neoweberowskiego państwa jako odpowiedzi na problemy wynikające z „wydrażenia państwa”. Sytu-

¹⁴ L. Lynn, *What is a Neo-Weberian...*, op. cit., 2008.

¹⁵ M. Potůček, *The Concept of the Neo-Weberian State Confronted by the Multi-Dimensional Concept of Governance*, „NISPAAce Journal of Public Administration and Policy”, Nr specjalny: A Distinctive European Model? The Neo-Weberian State, 2008.

¹⁶ W. Drechsler, *Towards a Neo-Weberian European Union? Lisbon Agenda and Public Administration*, „Halduskultuur”, 2009, nr 10, s. 6–21.

¹⁷ T. Randma-Liiv, *New Public Management Versus the Neo-Weberian State in Central And Eastern Europe*, „NISPAAce Journal of Public Administration and Policy”, Nr specjalny: A Distinctive European Model? The Neo-Weberian State, 2008.

¹⁸ L. Matei, S. Flogaitis (red.), *Public administration in the Balkans from Weberian bureaucracy to New Public Management*, „South-Eastern European Administrative Studies, ASsee Online Series”, 2011, nr 1.

acja ta wynika zarówno z postępującego procesu globalizacji i związanego z tym zacierania się granic oraz wzrostu znaczenia korporacji międzynarodowych. Nie bez znaczenia jest również osłabienie roli państwa spowodowane postępującymi procesami decentralizacji oraz powstawaniem ponadnarodowych ciał pokroju Unii Europejskiej, która pozbawiła kraje członkowskie części autonomii.

4. NEOWEBEROWSKIE PAŃSTWO JAKO ODPOWIEDŹ NA ZWIERZĘCE INSTYNKTY

Zaproponowane przez C. Pollitta i G. Bouckaerta rozwiązanie może przyczynić się do przeciwdziałania czynnikom, które przyczyniły się do wybuchu globalnego kryzysu ekonomicznego. Za punkt wyjścia przyjęto przykłady zwierzęcych instynktów przedstawione przez G. Akerlofa i R. Schillera:

1. Zaufanie i nastroje. Sprawnie funkcjonujące państwo, bazujące na wykwalifikowanych urzędnikach nastawionych na realizację zadań publicznych powinno stać się podmiotem budzącym społeczne zaufanie i gwarantem poszanowania zasad panujących na rynkach finansowych. W przypadku nadmiernej euforii i rosnących baniek spekulacyjnych państwo powinno podejmować działania mające na celu schłodzenie gospodarki, a w przypadku rozpoczynającej się eskalacji paniki dążyć do uspokojenia nastrojów poprzez wzmocnienie nadzoru nad instytucjami finansowymi. Mając świadomość, że silne państwo czuwa nad ich interesem, obywatele będą spokojniej reagować na niespodziewane załamania na rynkach.
2. Poczucie sprawiedliwości i uczciwość. W celu zapewnienia tych dwóch elementów konieczne jest funkcjonowanie kompetentnych organów nadzorczych państwa działających według dobrego prawa administracyjnego. Wizja nieuchronnej odpowiedzialności przed instytucjami publicznymi zaakceptowanymi przez społeczeństwo powinna stanowić istotny czynnik hamujący nielegalne praktyki stosowane przez niektóre instytucje finansowe.
3. Korupcja i zachowania antyspołeczne. Podobnie jak w przypadku poczucia sprawiedliwości i uczciwości doświadczenia globalnego kryzysu ekonomicznego pokazują, że niezbędne są instytucje kontrolujące podmioty rynkowe w celu przeciwdziałania kreatywnej księgowości, korupcji i innym zachowaniom antyspołecznym. Próbuąc uporać się z tym problemem, bardzo ważne jest podejście urzędników nastawione na oczekiwania obywateli oraz informowanie ich o podejmowanych działaniach, które może przyczynić się również do wzrostu zaufania i legitymizacji władzy.

4. Złudzenie co do wartości pieniądza. W przypadku problemu posługiwania się przez podmioty nominalną a nie realną wartością pieniądza jedynym słusznym rozwiązaniem wydaje się być edukacja społeczeństwa oraz właściwie skonstruowane przepisy. Może w tym pomóc kompetentna kadra urzędnicza, która stara się współpracować ze społeczeństwem i w przypadku stanowienia nowego prawa stara się uwzględnić realną wartość pieniądza, reprezentując tym samym interesy obywateli.
5. Opowieści. W przypadku ostatniego z czynników charakteryzujących zwiężące instynkty należy zwrócić uwagę, że państwo jest jedną z najbardziej kompetentnych instytucji do snucia opowieści. Może przesuwając punkt ciężkości np. od narracji efektywnych rynków, do narracji wartości społecznych, nierówności ekonomicznych, doli klasy pracującej i obywatelskości. Trzeba jednak mieć na uwadze, jak dużą rolę w przypadku snucia opowieści odgrywają anegdoty i plotki, które bardzo łatwo rozprzestrzeniają się w świecie globalnych portali społecznościowych, mass mediów i samozwańczych ekspertów mających silny wpływ na opinię publiczną. Pozostaje jedynie mieć nadzieję, że profesjonalizacja administracji publicznej i angażowanie obywateli w realizowane przez nią działania przyczynią się do stłumienia potencjalnych konsekwencji wynikających z przekazywanych opowieści.

5. POKRYZYSOWE REFORMY W DUCHU NEOWEBEROWSKIEGO PAŃSTWA

Zarówno w Stanach Zjednoczonych, jak i w Unii Europejskiej w odpowiedzi na kryzys ekonomiczny przeprowadzono wiele reform mających na celu przeciwdziałanie tego typu zjawiskom w przyszłości. Poniżej zaprezentowano przykłady wskazujące na to, że główny trend tych zmian jest w znacznym stopniu zgodny z ideą ośmiu cech neoweberowskiego państwa, przedstawionych w poprzedniej części.

Stany Zjednoczone, jako kolebka obecnego kryzysu gospodarczego, stały przed zadaniem jak najszybszego stłumienia zapaści. Biorąc pod uwagę dotychczasową politykę tego państwa, w której kładziony był duży nacisk na jak najmniejszą ingerencję w rynek i tym samym zapewnienie wolnej konkurencji, zmiana tej sytuacji była wyjątkowo trudna z punktu widzenia rządzących. Pod naporem opinii publicznej zarówno w Stanach Zjednoczonych, jak i na arenie międzynarodowej zdecydowano się jednak na podjęcie stanowczych kroków. W 2010 r. przyjęto ustawę Dodd–Frank Wall Street Reform

and Consumer Protection Act wprowadzającą najpoważniejsze zmiany w sektorze finansowym od ponad trzech dekad. Reforma ta z jednej strony wprowadziła dodatkowe regulacje dotyczące udzielania kredytów hipotecznych oraz przeprowadzania transakcji derywatami, ale dodatkowo wprowadziła nowe rozwiązania w zakresie nadzoru nad podmiotami zajmującymi się taką działalnością¹⁹.

Z punktu widzenia koncepcji neoweberowskiego państwa, to właśnie ten ostatni element jest godny podkreślenia. Utworzenie Consumer Financial Protection Bureau²⁰ oraz powołanie podlegającego Ministerstwu Skarbu specjalnego zespołu regulatorów decydujących o wymaganych od banków zabezpieczeniach doskonale wpisują się w założenia modelu C. Pollitta i G. Bouckaerta. Kroki te wskazują na dążenie do zwiększenia centralnej roli państwa jako koordynatora działań przeciwdziałających kryzysowi, znaczenie reformy obowiązującego prawa administracyjnego (odniesienie do zasad koncepcji neoweberowskiego państwa zaczerpniętych z modelu Maksa Webera²¹), a także reprezentowanie interesów zewnętrznych aktorów czy profesjonalizację kadr zarządzających (odniesienie do zasad koncepcji neoweberowskiego państwa zaczerpniętych z modelu nowego zarządzania publicznego). W tym wypadku są to przede wszystkim interesy obywateli, ale również prawidłowo funkcjonujących instytucji finansowych, które „rykoszetem” stały się kolejnymi ofiarami zapaści gospodarczej. Pomimo rewolucji, które wprowadziła ta reforma, warto podkreślić, że w rzeczywistości zmiany miały być znacznie bardziej radykalne, ale nie pozwolił na to silny lobbying środowiska Wall Street, co dodatkowo podkreśla w jak dużym stopniu została osłabiona rola państwa w wyniku kilkudziesięciu lat funkcjonowania modelu New Public Management. Odbudowanie dominującej roli państwa będzie wymagać jeszcze wielu lat negocjacji i będzie zależeć przede wszystkim od determinacji rządzących oraz nastawienia opinii publicznej.

Globalny kryzys ekonomiczny w istotnym stopniu odcisnął swoje piętno również na finansach publicznych Unii Europejskiej. W wyniku silnych powiązań między gospodarką Stanów Zjednoczonych i państwami Starego Kontynentu doszło do znacznego pogorszenia sytuacji w większości z krajów członkowskich. Podobnie jak w Stanach Zjednoczonych prywatne banki na skraju upadłości zaczęły zwracać się o pomoc publiczną. Z powodu poten-

¹⁹ Dodd–Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act, <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-111publ203/html/PLAW-111publ203.htm> [dostęp: 29.01.2016].

²⁰ <http://www.consumerfinance.gov/the-bureau/> [dostęp: 29.01.2016].

²¹ M. Weber, *Gospodarka i społeczeństwo: Zarys socjologii rozumiejącej*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2002.

cialnych konsekwencji związanych z niewypłacalnością tak ogromnych podmiotów dla obywateli, przedsiębiorców i w efekcie całej gospodarki, państwa były zmuszone w większym lub mniejszym stopniu udzielić im wsparcia finansowego. To z kolei powiększyło i tak już rozdmuchane zadłużenie niektórych państw (m.in.: Grecji, Irlandii, Portugalii, Hiszpanii oraz Cypru) i zmusiło je do cięcia wydatków przyczyniając się tym samym do recesji.

W kontekście tego kryzysu Komisja Europejska wśród słabości w funkcjonowaniu europejskiego systemu ekonomicznego wymienia m.in.:

- brak nadzoru nad konkurencyjnością i zakłóceniami równowagi makroekonomicznej,
- słabe egzekwowanie przepisów,
- powolne procesy decyzyjne²².

Konkluzje te są bardzo podobne do tych zaobserwowanych w Stanach Zjednoczonych. Także tutaj instytucje finansowe, korzystając ze słabości Komisji Europejskiej czy poszczególnych państw członkowskich, naginały przepisy i w efekcie pojawiały się bańki spekulacyjne m.in. na rynku nieruchomości (*vide* Hiszpania i Irlandia).

Bolesne skutki zapaści finansów publicznych w Unii Europejskiej zmusiły jej władze do podjęcia radykalnych kroków, gdyż ogromne zadłużenie w niektórych krajach członkowskich stwarzało ryzyko zapaści nawet w najlepiej prosperujących państwach Wspólnoty. Analogicznie jak za oceanem zdecydowano się na wzmocnienie nadzoru nad rynkiem finansowym – w tym celu powołano trzy organy:

- Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EUNB) – odpowiedzialny za kwestie związane z nadzorem nad bankami oraz ze szczególnym uwzględnieniem ich dokapitalizowania;
- Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (EUNGiPW) – skupiający się na nadzorowaniu rynków kapitałowych i funkcjonujących na nich agencjach ratingowych i repozytoriach transakcji,
- Europejski Urząd Nadzoru Ubezpieczeń i Pracowniczych Programów Emerytalnych (EUNUiPPE) – pełniący analogiczną funkcję jak EUNGiPW na rynku ubezpieczeniowym²³.

²² Komisja Europejska, *Dlaczego kryzys rozprzestrzenił się na tyle krajów?*, http://ec.europa.eu/economy_finance/explained/the_financial_and_economic_crisis/why_did_the_crisis_spread/index_pl.htm [dostęp: 29.01.2016].

²³ Komisja Europejska, *Odpowiedź na kryzys finansowy*, http://ec.europa.eu/economy_finance/explained/the_financial_and_economic_crisis/responding_to_the_financial_crisis/index_pl.htm [dostęp: 29.01.2016].

Dalszym krokiem w ramach zwiększania wpływu instytucji publicznych na rynek finansowy były działania mające na celu utworzenie Unii Bankowej, w ramach której wszystkie banki z obszaru Unii Europejskiej podlegałyby Europejskiemu Bankowi Centralnemu, a w przypadku zagrożenia upadłością jednego z nich decyzje odnośnie do udzielenia mu wsparcia byłyby podejmowane na poziomie Wspólnoty, a nie poszczególnych państw członkowskich. Wraz z tą reformą kładziony jest również nacisk na zwiększenie zabezpieczeń dla klientów banków, co wpisuje się w charakterystyczny dla neoweberowskiego państwa trend zwracania większej uwagi przez instytucje publiczne na potrzeby obywateli i wpływa na zwiększenie zaufania do państwa.

Odnosząc się do całości reform zaplanowanych przez Unię Europejską, można dojść do wniosku, że kładą one nacisk na zastosowanie rozwiązań zgodnych z większością z przedstawionych ośmiu zasad: zarówno tych charakterystycznych dla biurokracji Maksa Webera (centralizacja władzy, zwiększenie znaczenia regulacji prawnych), jak i tych odnoszących się do nowego zarządzania publicznego i współzarządzania (zewnątrzna orientacja na obywatela oraz efekty, profesjonalizacja zarządzania).

PODSUMOWANIE

Globalny kryzys ekonomiczny z początku XXI wieku rozbudził na nowo dyskusję na temat roli państwa w gospodarce. Stosowane do tej pory modele okazały się być nieskuteczne w przeciwdziałaniu negatywnym tendencjom wśród rynkowych aktorów, często wynikających z poddania się „zwierzęcym instynktom”, które objawiają się poprzez m.in. podejmowanie zachowań antyspołecznych, opieranie się na emocjach czy wiarę w zasłyszane historie. Na fali tych nastrojów zyskały na znaczeniu idee zakładające zwiększenie roli państwa, a jedną z nich jest koncepcja neoweberowskiego państwa.

Przytoczone reformy wdrażane w Stanach Zjednoczonych oraz Unii Europejskiej pokazują, że propozycja C. Pollitta i G. Bouckaerta przynajmniej do pewnego stopnia znajduje odzwierciedlenie w rzeczywistości i stosunkowo dobrze wpisuje się w obecne trendy dotyczące funkcjonowania państwa w obliczu globalnych zagrożeń. Analogiczne zmiany obejmujące powstawanie nowych instytucji nadzorczych, modernizację prawa, profesjonalizację służby cywilnej czy orientację na obywateli i efekty zamiast procedur można znaleźć w wielu państwach, które w mniejszym lub większym stopniu dotknął kryzys gospodarczy na początku XXI wieku.

Przy ocenie reform pod kątem spójności z koncepcją neoweberowskiego państwa należy zwrócić szczególną uwagę, czy jednocześnie występują wymienione elementy charakterystyczne dla klasycznej biurokracji Webera oraz nowego zarządzania publicznego i współzarządzania. Jest to konieczne, gdyż trzeba pamiętać, że model ten stanowi w gruncie rzeczy kolaż ich pozytywnych elementów. Zdaniem autora odwołanie się do tych postulatów może w pewnym stopniu przyczynić się do przeciwdziałania negatywnym skutkom występowania zwierzęcych instynktów w gospodarce, a w przypadku ziszczenia się kryzysowego scenariusza – do ograniczenia jego negatywnych skutków.

BIBLIOGRAFIA

- Akerlof G., Shiller R., *Zwierzęce instynkty: Czy ludzka psychika napędza globalną gospodarkę i jaki to ma wpływ na przemiany światowego kapitalizmu?*, Warszawa: Wydawnictwo Studio Emka, 2010.
- Barber B., *Dżihad kontra McŚwiat*, Warszawa: Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA SA, 2013.
- Barofsky N., *Bailout: How Washington Abandoned Main Street While Rescuing Wall Street*, Nowy Jork: Free Press, 2012.
- Beck K., Możdżeń M., *Instytucjonalne przyczyny kryzysu*, [w:] A. Prusek (red.), *Wyzwania polityki ekonomicznej w warunkach światowego kryzysu finansowego i gospodarczego*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, 2011.
- Dodd–Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act, <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-111publ203/html/PLAW-111publ203.htm> [dostęp: 29.01.2016].
- Drechsler W., *Towards a Neo-Weberian European Union? Lisbon Agenda and Public Administration*, „Halduskultuur”, 2009, nr 10.
- Drechsler W., Kattel R., *Towards the Neo-Weberian State? Perhaps, but Certainly, Adieu, NPM!*, „NISPACE Journal of Public Administration and Policy”, Nr specjalny: A Distinctive European Model? The Neo-Weberian State, 2008.
- Dunn W., Miller D., *A Critique of the New Public Management and the Neo-Weberian State: Advancing a Critical Theory of Administrative Reform*. „Public Organization Review”, 2007, nr 7.
- Hausner J., *Zarządzanie publiczne*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2008.

- Keynes J.M., *The General Theory of Employment, Interest and Money*, Nowy Jork: McMillan, 1973.
- Komisja Europejska, *Dlaczego kryzys rozprzestrzenił się na tyle krajów?*, http://ec.europa.eu/economy_finance/explained/the_financial_and_economic_crisis/why_did_the_crisis_spread/index_pl.htm [dostęp: 29.01.2016].
- Komisja Europejska, *Odpowiedź na kryzys finansowy*, http://ec.europa.eu/economy_finance/explained/the_financial_and_economic_crisis/responding_to_the_financial_crisis/index_pl.htm [dostęp: 29.01.2016].
- Kostakis V., *Commons-Based Peer Production and the Neo-Weberian State: Synergies and Interdependencies*, „Halduskultuur”, 2011 nr 12 (2).
- Lynn L., *What is a Neo-Weberian State? Reflections on a Concept and its Implications*, „NISPAcee Journal of Public Administration and Policy”, Nr specjalny: A Distinctive European Model? The Neo-Weberian State, 2008.
- Matei L., Flogaitis S. (red.), *Public administration in the Balkans from Weberian bureaucracy to New Public Management*, „South-Eastern European Administrative Studies, ASsee Online Series”, 2011, nr 1.
- Oramus M., *Model współzarządzania (governance) i problemy dotyczące jego wdrażania w administracji publicznej*, „Rocznik Administracji Publicznej” 2015, nr 1.
- Pollitt Ch., Bouckaert G., *Public Management Reform. A Comparative Analysis – New Public Management, Governance, and the Neo-Weberian State. 3 ed.*, Oksford: Oxford University Press, 2011.
- Potůček M., *The Concept of the Neo-Weberian State Confronted by the Multi-Dimensional Concept of Governance*, „NISPAcee Journal of Public Administration and Policy”, Nr specjalny: A Distinctive European Model? The Neo-Weberian State, 2008.
- Randma-Liiv T., *New Public Management Versus the Neo-Weberian State in Central And Eastern Europe*, „NISPAcee Journal of Public Administration and Policy”, Nr specjalny: A Distinctive European Model? The Neo-Weberian State, 2008.
- Seabrooke L., *Bringing legitimacy back in to neo-Weberian state theory and international relations. Working Paper 2002/6*, Canberra: Australian National University, Department of International Relations, 2002.
- Solomon H., *Discarding the Failed State Thesis: Neo-Weberian Institutionalism as an Alternative Approach to Policy Formulation*, „Journal of Administrative Sciences”, 2013, nr 11(22).
- Weber M., *Gospodarka i społeczeństwo: Zarys socjologii rozumiejącej*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2002.

NEOWEBEROWSKIE PAŃSTWO W KONTEKŚCIE GLOBALNEGO KRYZYSU EKONOMICZNEGO

Streszczenie

Głównym celem artykułu jest przedstawienie neoweberowskiego modelu państwa w kontekście zachodzących zmian w postrzeganiu roli państwa w gospodarce, spowodowanych globalnym kryzysem ekonomicznym zapoczątkowanym na przełomie lat 2007 i 2008. W wyniku załamania rynku kredytów hipotecznych w Stanach Zjednoczonych, które z czasem doprowadziło do zapaści wielu gospodarek świata, część ekspertów zaczęła dostrzegać potrzebę zwiększenia roli państwa, osłabionego w wyniku popularyzacji rozwiązań charakterystycznych dla nurtu nowego zarządzania publicznego czy współzarządzania publicznego. Jedną z propozycji, która zyskała w efekcie na znaczeniu, był model neoweberowskiego państwa (the Neo-Weberian State) zaproponowany przez C. Pollitta oraz G. Bouckaerta. Ich rozwiązanie stanowi połączenie najlepszych aspektów nowego zarządzania publicznego i współzarządzania publicznego z klasyczną biurokracją weberowską zakładającą odgrywanie przez państwo roli głównego koordynatora działań na rzecz przeciwdziałania globalnym problemom. W tym artykule autor przedstawia niektóre przyczyny wybuchu globalnego kryzysu ekonomicznego odwołując się do koncepcji zwierzęcych instynktów J. M. Keynesa, którą to przeanalizowali na podstawie obecnych problemów światowych gospodarek G. Akerlof i R. Schiller. Następnie autor dokonuje oceny, w jakim stopniu neoweberowski model stanowi odpowiedź na występowanie zwierzęcych instynktów w gospodarce i wskazuje przykłady rozwiązań zgodnych z propozycją Ch. Pollitta oraz G. Bouckaerta na gruncie amerykańskim i europejskim.

NEO-WEBERIAN STATE IN THE CONTEXT OF THE GLOBAL ECONOMIC CRISIS

Summary

The main aim of the article is to present the Neo-Weberian State in the context of changes in the perception of the role of a state in the economy due to the global economic crisis that started at the turn of 2007. As a result of the collapse of the mortgage market in the United States, which eventually led to

the collapse of many economies in the world, some experts began to see the need to increase the role of a state, weakened as a result of popularization of new solutions typical of the trend of New Public Management and New Public Governance. One proposal that has gained importance is the concept of the Neo-Weberian State proposed by C. Pollitt and G. Bouckaert. Their solution combines the best aspects of these two models with the classical Weberian bureaucracy assuming the central coordinating role of the state in countering global challenges. In the article, the author presents some of the causes of the outbreak of the global economic crisis, referring to the J.M. Keynes' concept of 'animal spirits', which G. Akerlof and R. Schiller analysed based on the current problems of global economies. Next, the author assesses to what extent the Neo-Weberian State is a response to the presence of 'animal spirits' in the economy and shows example solutions in harmony with the proposal of C. Pollitt and G. Bouckaert in the United States and the European Union.

НЕОВЕБЕРОВСКОЕ ГОСУДАРСТВО В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛЬНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО КРИЗИСА

Резюме

Основной целью статьи является представление неовеберовской модели государственного устройства в контексте происходящих изменений с точки зрения роли государства в экономике. Данные изменения были вызваны глобальным экономическим кризисом, берущим своё начало в 2007–2008 годах. В результате падения рынка ипотечных кредитов в Соединённых Штатах, который с течением времени привёл к краху экономические системы многих стран, часть экспертов начала осознавать потребность в усилении роли государства, ослабленного в результате популяризации решений, характерных для тенденций в новом государственном управлении, или совместной деятельности в сфере государственного управления. Одной из предложенных моделей, которая в результате приобрела социальную значимость, оказалась модель неовеберовского государства (the Neo-Weberian State), представленная К. Политтом и Г. Букертом. Решение, предложенное данными авторами, представляет собой сочетание лучших аспектов нового государственного управления и совместного государственного управления с классической

веберовской бюрократией, предполагающей выполнение государством роли главного координатора деятельности по противодействию проблемам глобального характера. В данной статье автором указаны некоторые из причин начала глобального экономического кризиса со ссылкой на концепцию животных инстинктов Дж. М. Кейнса, которая была пересмотрена на основе современных проблем, связанных с мировыми экономическими системами, Г. Акерлофом и Р. Шиллером. И, наконец, автор оценивает уровень, на котором неовеберовская модель может служить ответом на проявление животных инстинктов в экономике, и демонстрирует примеры решений, связанных с концепцией К. Политта и Г. Букерта, на американской и европейской основе.